20 October 1945 Nummer 65

MEDEDELINGEN WEEKBLAD

VAN C. B. - L.O. en Afwikkelingsbureau L.K.P.

Landelijke Organisatie voor hulp aan Onderduikers

Adres Redactie en Administratie: Westermarkt 2 (1e Et), Amsterdam Tel. 44566 - Abonnementspr. f 1.25 p. kwart. Losse nummers 10 ct.
Gironummer CB-LO 370449 t.n.v. J. Heuvingh, Westermarkt 2[1], Amsterdam-C.

Verslag van de HERDENKINGSPLECHTIGHEID

gehouden te Leeuwarden op 12 Sept. 1945.

Aan den vooravond van de Nationale Feestdag te Leeuwarden, 12 September 1945, werd op initiatief van de Vereeniging „Friesland 40/45" een herdenkingsplechtigheid gehouden voor hen die vielen in den strijd tegen den bezetter.

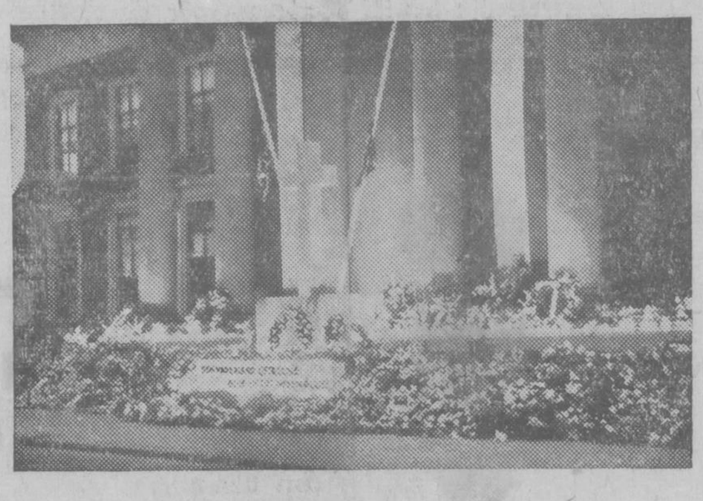
Kranslegging door de L.O.

Daartoe was op de trappen van het Gerechtsgebouw een wit houten kruis opgericht, geflankeerd door twee Friesche vlaggen, die halfstok wapperden. Het Gerechtsgebouw werd keurig versierd en tusschen de pilaren werden de nationale vlaggedoeken aangebracht, waardoor het witte kruis een stemmige achtergrond kreeg.

Het publiek werd in de gelegenheid gesteld rond dit symbolische kruis een bloemenhulde te brengen. Het bestuur van de Vereeniging was daartoe van 5—7 uur aanwezig om deze hulde in ontvangst te nemen, waarvan een overstelpend gebruik werd gemaakt, zoowel door organisaties, vereenigingen, instellingen enz. als door particulieren, zoodat dit ieders verwachting overtrof. Spontaan heeft de burgerij van Leeuwarden hulde gebracht aan onze gevallen vrienden, die hun leven offerden in dienst van hun Vaderland. Te ruim kwart na zeven was het kruis omringd door duizenden bloemstukken, kransen, ruikers, enz.

Om 8 uur begon daarop de plechtigheid. Medewerking verleende het muziekcorps van het Leger des Heils, dat zich spontaan ter beschikking had gesteld. Het Wilhelminaplein was geheel gevuld met menschen en naar ruwe schatting waren pl.m. 40.000 menschen aanwezig.

Onder het spelen van koraalmuziek namen de genoodigde familieleden van de gevallenen plaats in een afgezet gedeelte, waarna de voorzitter het spreekgestoelte beklom. Onder doodsche stilte werden daarop de gevallenen herdacht en in groepen werden hun namen, voor ieder duidelijk verstaanbaar door opgestelde microfoons, afgelezen. Daarna had de grootste plechtigheid plaats, n.l. het plaatsen van de groote krans van de vereeniging „Friesland 40/45" aan den voet van het kruis. Daarmede huldigden de ondergrondsche strijders de gevallenen, die schouder aan schouder met hen gestreden hadden voor de herrijzenis van ons Vaderland, en die het hoogste offer hadden gebracht, n.l. hun leven.

Het voorloopig monument.

Na deze ontroerende plechtigheid werd 1 minuut stilte in acht genomen, een stilte die intens was en beëindigd werd door den inzet van het machtige, schoone lied „Wilt heden nu treden voor God den Heere" enz. Harmonisch klonken de ontroerde stemmen van zooveel duizenden temidden van de feeërieke, indirecte verlichting, die op zich de plechtige stemming verhoogde.

Het was aangrijpend met hoeveel bezieling dit lied na zooveel leed van onderdrukking en terreur werd gezongen en het zal onuitwischbaar in de historie gegrift staan. Daarna volgde ons zoo geliefde volkslied, het eeuwenoude Wilhelmus, hetwelk met bezieling werd weergegeven. „Den Vaderland getrouwe blijf ik tot in den dood", stond in kolossale letters aan den voet van het kruis, en juist dien regel van het majestueuze lied ontroerde elk.

Afgewisseld door treurmuziek voerden daarna 3 sprekers t.w.: Dr. Sevenster, Pastoor de Geus en Dr. Cremer het woord en hebben ieder op voortreffelijke wijze weergegeven waarvoor onze vrienden gevallen zijn en welke verplichtingen het Nederlandsche volk tegenover hen heeft.

Daarop zette het muziekcorps opnieuw koraalmuziek in en onder deze tonen schreden de familieleden van de gevallenen langzaam langs het geimproviseerde monument. Nadat de genoodigden hadden gedefileerd, werd ook de menigte de gelegenheid geboden om langs het tijdelijk gedenkteeken eere te brengen aan de gevallen vrienden, waarvan door velen gebruik werd gemaakt. Dit defilé heeft tot omstreeks 1 uur 's nachts geduurd en nog had slechts een klein gedeelte van de toeschouwers gelegenheid gehad om er langs te trekken.

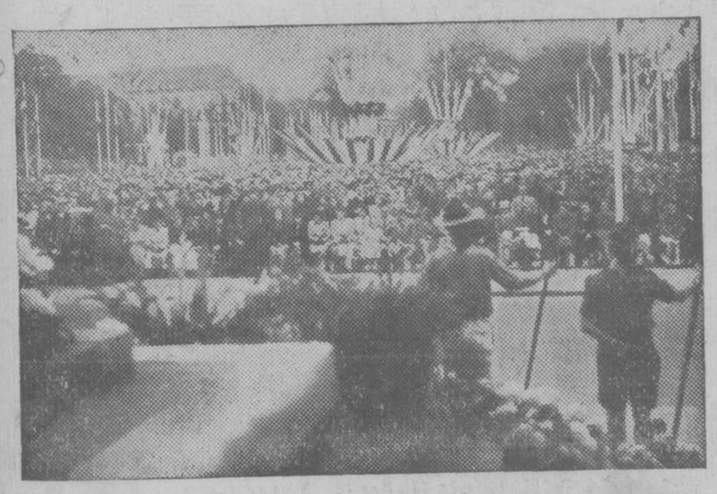
Den volgenden morgen 6 uur zijn daarop de kransen en bloemen geladen op auto's en wagens onder treurmuziek naar de diverse kerkhoven gebracht, waar velen zich hadden opgesteld. Alle graven van de gevallenen werden bedolven onder de bloemen, waarna een korte toespraak werd gehouden door een bestuurslid van de Vereeniging.

Inderdaad is deze herdenkingsplichtigheid een historisch gebeuren van den eersten rang geweest en juist hierdoor heeft Leeuwarden met recht haar bevrijding kunnen vieren, nadat eerst herdacht waren zij, die voor deze bevrijding zoo geweldig hebben gestreden, geleden en tenslotte hun leven gaven.

Nederland kan trots zijn op hen, die temidden van het grootste gevaar niet terugdeinsden om hun plicht te doen.

Dat zij mogen voortleven in onze herinnering en in die van het geheele volk.

L.O.C. Fr.

Friesland gedenke hen, die hun leven gaven voor Nederlands vrijheid.
Een overzicht van de plechtigheid op het Wilhelminaplein te Leeuwarden, 12 September 1945.

Mijn vader bleef den Vaderland getrouwe tot in den dood.

DE N.A.C.

• Een vers, dat als een nachtkaars uitgaat.

Eens zal de geschiedenis van deze Nationale Advies Commissie geschreven worden en dan denk ik, dat men er boven zal schrijven: Het vergeten ornament.

Wie verwacht had er het hartstochtelijk getuigenis van een bevrijde natie te horen, (en was dat niet de verwachting bij zo'n fiere naam) die kwam bedrogen uit.

Stel U voor, lezer, een vriendelijk kwekkende juffrouw voor het loket der regering. Haar kleding vertoont alle kleuren van de regenboog, sociale, politieke, illegale, regionale en bij het gezicht van die exotische kleding, zou men werkelijk zeggen: een gevaarlijke vrouw. Maar bij nauwlettender toezien, zal men opmerken, dat smaak en harmonie ontbreken, dat het geheel een ietwat potsierlijke indruk maakt.

Zo is het ook met het spreken. Een mond fris gekleurd met het rood der vernieuwing, maar als hij opengaat klinkt er een verlegen stamelen. Ze weet niet waarover ze praten mag, en als ze praat weet ze niet, hoe ze dat moet doen en eenmaal gesproken, weet ze geen conclusies te trekken. Kortom ze kwekt, schichtig omziende naar een smalend publiek in voortdurende bezorgdheid, dat de ambtenaar niet naar haar luistert en dat het loket op een gegeven moment voor haar neus dichtgesmeten zal worden.

Als ze een tijd lang over de vrijlating van politieke gevangenen gesproken heeft en de ambtenaar haar vraagt, wat nu eigenlijk haar mening is, zegt ze vriendelijk: als U nu alles genoteerd had, wat ik gezegd heb, zou U zelf kunnen concluderen wat ik bedoel.

Dan kondigt ze plechtig aan te zullen spreken over de annexatie. Maar eerst vraagt ze nog om een rapportje over die kwestie aan den ambtenaar. En als ze dat dan ijverig bestudeerd heeft, zegt ze toch verder maar niets daarover, want haar aandacht is al weer afgeleid door een ander plaatje. Indonesië staat er op.. Ja, zo zijn vrouwen.

Dan zal ze daarover eens spreken. En een blos van hartstocht trekt over haar gezicht. Dat is eerst een onderwerp. Maar dan kijkt ze om. En ze wordt opeens timide. Achter haar staat een deftige oude heer. En ze fluistert den ambtenaar toe: Die mijnheer achter me weet er meer van. Hij staat mee te luisteren en ik sla liever geen figuur.

De ambtenaar kijkt verontrust op. Ja, daar staat de oude heer, met de grondwet onder zijn arm. Eigenlijk had hij liever het loket helemaal dichtgehouden, maar nu hij dien ouden heer ziet, heeft hij toch maar liever met de juffrouw te doen.

Ze lijkt hem minder lastig en het spijt hem achteraf, dat hij haar zo genegeerd heeft. Nu is ze helemaal in de war door zijn norsheid. Maar dan valt hem iets in en hij zegt: „Juffrouw, die oude heer, kan zo niet voor mij verschijnen, zijn pak zit vol vlekken en is groen van ouderdom."

„Ja, ja", zegt de juffrouw met een kennersblik, „hij moet gezuiverd worden, ik heb nog wel een lapje stof om hem hier en daar wat op te kalefateren."

En straks komt de oude heer opgelapt en wel voor het loket. Hij bromt erg, want dat past bij een ouden heer, en hij kan zich maar moeilijk staande houden van de rheumatiek. Ja. dat komt omdat er zoveel lede-maten jarenlang op non-actief geweest zijn. Ze kreunen en kraken wel, maar de vaart is er uit.

En de juffrouw? Och, het past ons eigenlijk niet grapjes over haar te maken. Ze ligt op sterven, ze was eigenlijk altijd al een sukkelaar, met al haar omgehangen, bonte pracht.

Ja vriend, dat was de gooi, die de illegaliteit in Nederland naar de politiek deed. 'n Eerlijke spontane poging om de invloed van hen, die op de bres stonden voor de vrijheid, bij het beheer van 's lands zaken tot gelding te brengen.

En het is mislukt. Ook als straks enkele illegale figuren in de kamer benoemd zullen worden.

Want die zullen niet meer dan een verre echo zijn, van de jeugdige spontaniteit van vijf jaren gemeenschappelijke strijd, een wegstervende echo in het rumoer der beroepspolitici.

Waarom is het mislukt?

Omdat geen bezieling, geen gemeenschappelijke politieke wil ons dreef tot elke prijs een plaats in de politieke arena in te nemen. Omdat de principiële verdeeldheid onze kracht verlamde tegenover de politiek der traditie, die hierin eensgezind was, dat ze de penetratie der illegaliteit niet wenste.
(Het is onjuist te beweren, dat men onsympathiek tegenover de illegaliteit stond. In het algemeen kan zelfs van welwillendheid gesproken worden. Maar men bleef wantrouwig, waar de illegaliteit meesprak in de politiek).

De gang van zaken nu was echt Nederlands. We zijn te nuchter en te critisch om ons in een bombastische fanfare te laten meeslepen. Zolang we niet scherp de te volgen koers voor ons zien, zwepen we ons ook niet op voor een actie. De Nederlander is in ieder geval grondig.

Zo moest onze houding wel aarzelend zijn en in de loop der discussie in de N.A.C., bleek dat de principiële verschillen fundamenteler waren, dan die over de scheidslijn oud-nieuw, of politiek-illegaal, of conservatief-vooruitstrevend of welke tegenstelling men daar ook voor kiezen wil. (een adaequate onderscheiding is hier niet te maken). Eenmaal opgevangen in het oude politieke schema, was het pleit in de N.A.C. beslecht.

Een voortreffelijk bewijs overigens voor de stelling, dat de illegaliteit niet door banden aaneengesmeed is, die de principiële scheidslijnen in ons volk kunnen overbruggen.

Maar was er niet meer van te maken geweest? Moest de politieke actie der illegaliteit in de N.A.C. zo bloedloos, zo miezerig zijn? Neen, en dat het zo was, is te wijten aan enkele tactische fouten.

Ten eerste dan heeft de illegaliteit verzuimd onmiddellijk na de bevrijding het initiatief te nemen tot het bijeenroepen der N.A.C. Toen ze op het tapijt kwam was alles al geregeld en kon ze niet veel meer dan de vlag zijn, die de lading dekte.

En vervolgens accepteerde de N.A.C. een formalisme in de vergader-techniek, dat op zijn minst de vertegenwoordigers der illegaliteit een onwennig gevoel gaf.

Wie het vergaderen der G.A.C. hiermede vergelijkt komt onmiddellijk tot de conclusie dat de laatste veel sneller tot resultaten kon komen. (Dat hieraan ook de aard der onderwerpen en de harmonie der leden onderling meewerkte is duidelijk).

En tenslotte bracht de aarzelende houding, voortkomend uit het gevoel van te zweven, mee, dat men noch naar de zijde van het volk, noch naar de zijde der regering een besliste houding aannam.

Dat in dat alles het ontbreken van routine, de weerstand der politieke partijen en de aanvankelijke tegenzin der regering remmend gewerkt hebben, behoeft geen betoog.

De illegaliteit is politiek dus op een dood spoor gerangeerd. Men zegt wel: De reactie heeft de overwinning behaald. Dit laatste is niet juist, want de beroepspolitici zijn maar voor een deel reactionnair. Beter is het te zeggen, dat de profs het van de amateurs gewonnen hebben.

Voorlopig is de noodzakelijke verjonging der partijapparaten, die het gevolg zou geweest zijn van een succes der illegaliteit, uitgesteld.

Dit is niet ongevaarlijk. Het gevolg is n.l. dat velen zich weer van de politiek terugtrekken en dat de politiek weer als voor de oorlog een zaak wordt van enkelen. Dat is nu meer te betreuren daar er juist in de illegaliteit een sterke politieke bewustwording plaatsvond.

En dan gaat ermede gepaard een groeiend wantrouwen tegenover de democratie en op kritieke ogenblikken, waarvan we er nog vele zullen meemaken, leidt dit licht tot een revolutionnair standpunt, ja, tot een revolutionnaire actie.

Welnu, zijn we dan op de sprint *geslagen*, op de lange afstand *moeten* we succes boeken. Maar dit kan alleen als we ons blijvend interesseren, als we ons indringen, ondanks allerlei weerstanden. Terugkeer van de toestand van vóór 1940 is noodlottig, en gij illegale werker, kunt dit voorkomen.

H. v. R.

★ WIJLEN L.O.

Ja, het spijt mij, dat ik het zeggen moet, maar het is niet anders, op Donderdag 4 October hebben wij als Landelijke Organisatie voor Onderduikers het laatst vergaderd. „Hoe is het mogelijk" zal men misschien denken? Ja, hoe het mogelijk is, weet ik ook niet, maar het is een feit. Geen werk meer? of geen werklust? Man, geen werk? Dan moest je zo'n agenda eens zien. Geen werklust? Nu dan moest je er toch geweest zijn en zelf al die snuiten gezien hebben. Kerels van je weet wel ! Van die vastberaden gezichten, de één heeft achter de tralies gezeten, en de ander was voor geen S.D. of wat ook bang. Allemaal van die lui van: „Wij geven het niet over" en die gaven nu de L.O. maar zó over. Wie dat waren, ja, namen noemen wil ik liever niet, want als je er één vergeet is het mis, en als je de een meer ophemelt dan de andere, ook. Daarom is het ook beter, dat ze geen lintje krijgen. Nu zijn ze allen meer of minder tevreden met niets, maar nu hadden ze eens wèl wat moeten krijgen; dan had je onmiddellijk het verschil van brons-, zilver-, goud-gekruiste zwaarden en kouse banddragers kunnen proeven.

Trouwens, het is ook veel prettiger om vage aanduidingen te geven. Als je zegt, „die met dat eerlijke en open gezicht" denken ze allen, dat kon ik wel eens zijn. En zeg je „die vent, die altijd praat, en nooit iets van belang zegt", dan denkt men dat is die of die .

Eén uitzondering wil ik maken, want als ik zeg „die vent met dat verwarde haar, met die pijp in de mond, die nooit op z'n plaats zit, die man, die kan praten en lachen tegelijk", dan weet iedereen in ons land van Heerlerheide tot Kollumerpomp, dat dit Frits is. De dominé met singuliere gaven. Neen, wel een echte dominé en niet op art. 8 en toch met singuliere gaven. Laat ik nu maar gelijk zeggen, wat hij nu weer uithaalde. Hij kwam te laat, dat gebeurt vaker, maar, hij komt binnen met een zinken emmer. Ja, zo'n gewone zinken emmer, waar ze in de Betuwe zo verlegen om zitten. Zeker van een Hark-collecte overgehouden!

En wat zit daarin? Melk uit Heemse? Zo, dacht je dat? Nee man, geld! Vol geld! Zink en nieuw papier. Niemand heeft meer als een tientje hoogstens, maar hij komt met een emmer vol binnen. Ik schat wel een paar duizend gulden. Waarschijnlijk met Victor weer een L.O.-avond gehouden. Frits noemt dat geloof ik Laat Offeren avond, vandaar die afkorting. Dat geld wordt daar maar zo op de bestuurstafel gedeponeerd, en wat er verder mee gebeurt weet niemand. Dat is toch niet in orde. Niet, dat het erg zou zijn als die mensen van het C.B. er wat uit zouden nemen. Maar het zou toch niet billijk zijn, als die ongetrouwde Jaap meer zou nemen dan Henk b.v. Leven moeten ze toch en je kunt toch ook niet verlangen, dat ze voor het L.O.-werk hun meubelen verkopen.

Maar om iedereen evenveel te geven, willen ze nu een financiële commissie hebben. Die moet dan die collecte tellen natuurlijk, en dan komt er een commissie van Toezicht om op die tellers te letten, en dan gaan er steeds een paar commissieleden met de sprekers mee, om te zien of die collecte wel helemaal op de juiste plaats komt, en dan, nee ik zal ophouden, want ik wilde alleen maar even over de agenda praten.

„De principiële onderduiker". Wie dat is weet toch ieder. Dat zijn lastige mensen! Eerst weglopen en nu

komen ze nog terug ook! „De zittenblijvers" hebben den mof tot het laatste hand- en spandiensten verleend. De werkwilligen zijn door de „zittenblijvers" naar Duitsland gestuurd, en het is niet meer dan billijk, dat die hen nu ook weer vriendelijk ontvangen.

Maar het is nu toch wel vervelend, dat die principiële onderduikers nu ook terugkomen, terwijl er al een ander zo rustig op hun plaatsje zit.

Maar het begint te dagen, ook voor den principiëlen onderduiker. Algemeen is men genegen hun thans weer voorrang te verlenen. Er is gesproken over de zuivering.

Wie lacht daar? Wie zei daar, dat de zuivering der lagere ambtenaren strenger is dan de hogere? Laat hij maar oppassen, want als die hogeren hem in de gaten krijgen, gaat hij er uit, als is hij nog zo zuiver.

Nu alle groepen een beurt gehad hebben, zal de zuivering op het Bedrijfsleven plaats vinden, op een door ons gewenste wijze. Nu, het is ook wel moeilijk. Hoe kan nu b.v. een aandeelhouder, welke altijd in de dikke winsten gedeeld heeft, een directeur wegzuiveren, die voor die winsten zorgde?

Men sprak over het Gedenkboek, waarvoor de copie nog steeds onderweg is; over de Gedenkdag, welke om verschillende redenen uitgesteld wordt tot volgend jaar; over „monumenten stop" en Monumenten-commissie; in den Haag houden ze de stukken zolang vast, omdat er blijkbaar toch geen materiaal is; over de Stichting 1940—1945. De besturen daarvan worden nu zó democratisch, dat je met je eigen stem plus één familielid er al in kunt komen. Wat is de overtreffende trap van democratisch ook al weer?

Het wordt vervelend, dat ze altijd weer zeuren over het insturen van die enquête-formulieren. Vervelend voor het bestuur dan altijd. Mensen, doe dat dan nu onmiddellijk. Is dat geen belangrijke agenda?

Tussentijds hebben we gegeten.

Nee, maar zeg, ze verwennen je gewoonweg in Utrecht. De bedienden waren niet van je af te slaan: „Meneer, nog wat van dit, meneer, mag wat van dat?" Prima-prima.

Er zijn er wel geloof ik, die er alleen om dat eten komen.

Het stemt je zo tevreden en je wordt zo eensgezind vind ik altijd. Alles zit daar bij elkaar en helemaal geen ruzie. Ned. Hervormd, Rooms, Gereformeerd A, B en C enz. Kerel, het is een lieve lust.

Na het eten las de voorzitter een brief voor over „Vrijgemaakte koeien" en niemand voelde zich bezwaard .„Ja", zegt hij, „ik twijfel er niet aan, of de vergadering is het met me eens." Maar het scheelt een stuk, wie zo'n brief voorleest en hoe ze voorgelezen wordt!

Nu, en toen hebben ze de L.O. ontbonden. Och, och, en nu moest je Frits hulpbehoevend van den een naar den ander zien kijken. Hij heeft alles bepleit en beredeneerd, maar het mocht niet helpen. Treurig, hij was toch de Vader en zo oud was de L.O. toch ook nog niet. Frits, ik ken je van het begin af, en ik had met je te doen. Zoveel gepresteerd, en nu dit! Feitelijk moest het nu afgelopen zijn met de L.O., maar wat doet nu dat onbegrijpelijke stel? Een nieuwe L.O. stichten. Ja, ik zeg het goed, „een nieuwe L.O. stichten". Niet met één Vader, maar met een hele massa en Frits „ere-Vader", ze zeggen meteen, dat kind mag in vrijheid opgroeien. Het was dan ook meer, dat al die Vaders nog eens weer bij elkaar kunnen komen, en daarom wilden ze dat nieuwe kind hebben. Dat noemen ze geloof ik Reunisten: Landelijke Onderduikers Reunisten. Een naam wisten ze er niet voor, maar ik weet een mooie. Dan krijg je tenminste de afkorting L.O.R. Is het niet treurig? Eerst verklaren ze de L.O. voor dood, kijken elkaar meewarig aan, bijna met tranen in de ogen; en dan stichten ze een nieuwe L.O., de snuiten fleuren weer op en ze lachen om het hele geval.

De L.O. is dood, leve de L.O.

A. R.

Om misverstand te voorkomen, merken wij op, dat de gelden, verzameld op de L.O. avonden, uitsluitend bestemd zijn voor de Stichting 1940—1945.

REDACTIE.

Rondom het Haagse Veer

We hadden ons vorstelijk Hoofd Kwartier moeten ontruimen, omdat het er te druk en daardoor te gevaarlijk werd.

Het was jammer, maar noodzakelijk. We voelden ons allemaal een beetje onwennig in het kleine koeriersterskwartier, waar we die Donderdagmorgen in October een beetje landerig op onze stoelen hingen. De bazen waren weg; Noor op stap en Kees naar zijn onderduikadres, omdat het hem waarschijnlijk ook te benauwd was. Koos was nog op het H.K. om diverse zaken af te wikkelen en wij zaten en verveelden ons.

Tot Hilde binnenkwam en met haar het begeerde werk. Ze kwam met een oproep van Paul en Kees, of hij om 3 uur met twee flinke lui op een bepaalde plaats wilde komen. Volledig bewapend en de aanwezige Duitse uniformen meebrengen. Alle jongens, die er waren hoopten, dat zij één van die „flinke lui" zouden mogen zijn, maar het briefje moest naar Kees en die zou beslissen.

Hilly ging Noor opscharrelen en ik zou naar Kees. Onderweg ging de ernst van de oproep tot me doordringen. Dat Paul het wagen ging, dat hij het aandurfde om het Haagse Veer te overvallen. Karel van L.O. zat er en nog veel anderen w.o. de groep van Ds. Ginhoven, waarvan er minstens negen ter dood veroordeeld waren. Nu had Paul het plan klaar en ging hij met de andere jongens, die lui bevrijden.

En in me kwam een grote dankbaarheid, dat wij mee mochten helpen dit plan te verwezenlijken.

Kees was er direct in; gaf orders; Noor kwam binnen, overlegde mee en het resultaat was, dat ik op zoek zou gaan naar Kleine Jan en Piet; waren die niet gauw te vinden ('t was ondertussen al half twaalf) dan zouden Eddy en Jan Par meegaan.

't Lukte niet; Kleine Jan was niet thuis; Piet onbereikbaar; weer terug naar de Dijk, waar Kees en Noor verder beraadslaagden.

Het werd een hele rij opgaven, de wapens moesten opgehaald, Molly zou de uniformen opvissen, die moesten dan nagezien of alles klopte en Jan Parallel moest gewaarschuwd. Die glunderde, zei — „Altijd" en was gereed.

Je werd stil, als je eraan dacht, dat deze bereidwilligheid om anderen te helpen, de dood kon betekenen voor deze frisse jongens, die nu op dit moment door de hele stad bezig waren zich klaar te maken tot de aanval, die, zoals we hoopten en verwachtten, tot de vrijheid van veertig vrienden zou leiden. Je dacht aan Paul, de rustige, stille figuur, die het vertrouwen, dat in hem gesteld werd, zo volkomen waard was, en je bad en vertrouwde, dat het goed zou gaan. Je voelde weer, sterker dan ooit, wat het betekende, vrienden te zijn.

Toen Kees, Eddy en Jan Par om twee uur aan het koeriersterstersadres kwamen en alles werd geïnspecteerd, bleek, dat de wapens niet de beste waren, die we hadden en dat de Parallelgroep in het bezit was van een paar uitstekende revolvers. Dus als de wind die ophalen. Hilly en ik er op af. We kregen de wapens met bijbehorende munitie en extra houders en spoedden ons terug. Onderweg kwamen we Eddy en Jan Par al tegen; ze hadden niet langer kunnen wachten, maar gingen toch mee terug. Het was te riskant om deze dingen op straat over te geven en met onze beste wensen en gebeden vergezeld gingen ze weg.

Nu bleef ons niets anders over, dan af te wachten. Om kwart over zeven zou het gebeuren. Er was een net van adressen om het Haagse Veer, waar de jongens terecht zouden kunnen en waar wij de volgende dag heen zouden gaan, om de wapens en kleren op te halen. Nu was er echter niets te doen. Lange Bert van de R.V.V. kwam ons wat opvrolijken, maar veel eer was er aan ons niet te behalen. We waren uiterlijk kalm en beheerst, maar van binnen was er bij ons allemaal stuk voor stuk een onrustig gevoel. Als het maar eenmaal morgenochtend was. Wat is er veel gebeden, die middag en avond. Er waren nog wat kleine werkjes en die verdeelden we. Ik kreeg een boodschap op voor den Commandant van een andere verzetsgroep, waarvan er verschillende in het Haagse Veer opgesloten waren. En dan zag je het schrille contrast; de ernst van onze jongens, de verbetenheid en de moed, waarmee ze hun leven op het spel zetten en deze man, die vrolijk lachte, heel beleefd was, maar zei, dat hij tot zijn spijt weinig tijd had, want hij had een bridgeavondje en was bang, dat zijn partners ongeduldig zouden worden. Het was juist zo geanimeerd.

Er zijn verzetsmannen en verzetsmannen.

En je fietste weer weg in de avond, blij dat je onze eigen jongens kende, die je het geloof in de overwinning deden behouden, omdat ze zichzelf instelden, met hun gedachten en hun daden, elke dag weer opnieuw.

De avond en nacht duurden eindeloos, maar het werd morgen. Een stralende morgen, die iets goeds *moest* brengen.

En het was ook zo, Kees en Eddy kwamen en vertelden het goede nieuws. Over de overval zelf nog niet veel. Ze waren nog te sterk doordrongen van de gespannenheid, die je nog zag in hun ogen. Ze wilden alleen maar eten en slapen. Jan Par was er nog niet bij, die sliep nog ergens in de buurt van het Hofplein en moest eerst andere kleren hebben, die wij hem zouden brengen.

Hilly en ik fietsten erheen en vonden Jan ergens achter een bakkerij in een kamer op een bed, slapend als een kind. Om hem heen, waren diverse attributen van de overval; een koffer vol wapens en munitie; een paar hoge laarzen; uniformen en een buit van holsters, riemen enz. De stad gonsde over de overval, maar Jan sliep: toch moest ik hem wakker maken en daarbij beleefde ik een moment, dat ik mijn hele leven niet zal vergeten. 'k Gaf een duwtje tegen zijn arm en riep zacht zijn naam, om hem niet te laten schrikken. Hij werd wakker, keerde zich om, rekte zich, keek even verbaasd omhoog en zei — „'t Is gelukt, hè, o Adry, dit is de gelukkigste dag van mijn leven", draaide zich weer om en sliep weer. Maar dat was niet de bedoeling, hij moest helemaal wakker worden, alles vertellen en me zeggen, wat ik mee moest nemen; hij moest zich aankleden en zo gauw mogelijk uit de buurt van het Haagse Veer zien te komen. Hij glom van geluk en ging aan het vertellen, dat hij over de bovengang had gelopen als eerste om de celdeuren open te maken; hoe de jongens hadden gekeken; dat hij geroepen had om Karel, die hij niet persoonlijk kende en toen die naar voren kwam, hem een revolver in zijn handen had gestopt en dat ze daarna samen verder waren gegaan. Het was een prachtverhaal, dat hij zelf het beste kan vertellen aan ieder, die er belang in stelt.

We pakten alles in en samen met Hilly fietste ik even later door de stad, langs de Coolsingel, waar bij de schuilkelder van het Haagse Veer, drie stille figuren lagen — represaille.

Maar het plan van Paul was Goddank weer gelukt en we dachten aan die veertig menschen, die vrij waren, die de zon zagen schijnen en die behouden waren voor het Vaderland.

ADRY.

Nogmaals: het Studentenverzet

Studenten, die tengevolge van de bezettingsmaatregelen en de sedert den aanvang hunner studie plaats gevonden hebbende wijziging hunner financieele omstandigheden, hun studie niet kunnen voortzetten, behoeven deze niet zonder meer te staken, doch kunnen zich wenden om hulp tot het „Algemeen Studiefonds Nederland". Dit geeft zoo noodig een renteloos voorschot, onder de volgende voorwaarden:

a. men moet zonder wettelijke beperkingen tot een Universiteit of Hoogeschool worden toegelaten.
b. Direct of indirect ten gevolge van den oorlog geen of niet voldoende middelen meer hebben of anderszins kunnen verkrijgen om de studie te bekostigen.
c. Blijk hebben gegeven aanleg voor studie te bezitten.
d. Niet door een ander studiefonds volledig in staat worden gesteld hun studie te bekostigen.

Inlichtingen bij de rectores magnifici der verschillende Universiteiten.

K. B.

HET NEDERLANDSCH VERZET

(5)

Mr. A. C. G. van Proosdij

Resumtie:

Hoofdstuk 1. Duitslands greep naar de wereldmacht.
Hoofdstuk 2. Het wereldverzet.
Hoofdstuk 3. Nederland onder de Duitsche verdrukking.

Hoofdstuk 4.

GROEI EN VORMEN VAN ONS VERZET.

Hoe in 1940 de hier aanwezige Nederlandsche *verzetsgeest* met bewustheid werd gewekt en vanaf het begin van den duitschen aanval, ondanks pogingen tot misleiding en onderdrukking voortdurend in verzetsdaden zich uitte, — en hoe *verzetsactie* en *verzetspropaganda* (beide zèlf verzetsdaden die uit een bewusten verzetsgeest voortkwamen) zich daarbij voegden en van omstreeks Augustus 1940 tot in 1942-'43 versterking en verdieping van verzetsgeest kweekten, die zoo noodig waren toen het terrein voor de verzetsactiviteit al breeder en gevarieerder werd, — en hoe de verzetsgeest, verzetsdaden, verzetsactie en verzetspropaganda sinds begin 1943 in een *verzetsorganisatie* samenwerkten, waarin dat alles voor ons Nederlandsch volksleven van eminente beteekenis werd en aan de geallieerde strijdmachten bij hun komst in Aug. '44 een hulp verschafte, die door het Oppèrbevel hier even hoog werd gewaardeerd als door de publieke opinie „over there", — van deze ontwikkeling der feiten eenige lijnen te doen zien, daartoe moet dit hoofdstuk dienen.

Voor een machtsbegeerte, machtswil, machtsorganisatie en machtsstreven als eeuwenlang in het duitsche volk en zijn opvolgende heerschers aanwezig en ontwikkeld, zijn hier in Nederland geen gelijke verschijnselen historisch aanwijsbaar. Een der volgende hoofdstukken mag doen zien, hoe de Nederlandsche steden en gebieden (Provinciën kan men ze dan nog niet noemen) vóór 1568 juist een tegengestelde ontwikkeling toonden, die buitenlands in den oorlog 1568—1648, binnenlands in de politieke gebeurtenissen 1648—1795 zich demonstreerden en verder vormden, — hoe het de noodzaak der buitenlandsche politiek was die 1795—1815 ons „eenheidsrijk" deden ontstaan, — en hoe in 1815—1945 de zelfstandigheidszin, de vrijheidsgedachte, politiek is ontwikkeld zóó, dat de prestatie van het eensgezinde Nederlandsche volksverzet der jaren 1940—1945 geleverd kon worden, ondanks de welbewuste verscheidenheid, die daarvóór aanwezig was en daarna niet verdwenen bleek, ja zóó eensgezind dat velen de aanwezigheid der verscheidenheden vergaten, ondanks Groen's waarschuwing dat aller gezamenlijk „Oranje boven" van 1813 slechts een *formuleering* was voor het negatieve „weg met de Franschen".

Niet dus een volledige beschrijving der geschiedenis van de verzetsorganisaties, die n.b. zelf op dit oogenblik nog doende zijn de beschrijving dier geschiedenis voor te bereiden in haar documentatiebureaux.

Slechts eenige lijnen in de ontwikkeling der feiten, en aanduiding van sommige waardeverhoudingen in de verzetsontwikkeling en verzetsbeweging mag men hier thans verwachten.

Ons aller gezichtskring werd in Mei 1940, toen een deel van het duitsche leger was binnengevallen, een tijdlang beperkt door het uiterlijke militair gebeuren; wij beleefden den strijd van een leger tegen een ander leger om de algemeene macht op het Nederlandsch grondgebied.

Dat dit niet slechts een strijd van staat tegen staat, maar speciaal een strijd van het nazi-duitschland tegen den Nederlandschen staat èn het Nederlandsche *volk* was, zouden wij eerst later meer tenvolle gaan beleven en beseffen.

De 5 dagen van 10—14 Mei 1945 zijn de dagen van het eerste *militaire* Nederlandsche verzet tegen het nazi-duitschland geweest, maar de 5 jaren van 10 Mei 1940 tot 5 Mei 1945 zijn 5 jaren geweest waarin het ware volksverzet tegen de combinatie der gedachten van de duitsche hegemonie over Europa, en de nazi-beheersching van deze duitsche hegemonie, in Nederland tenvolle tot ontplooiïng is gekomen.

Het Nederlandsch verzet is gegroeid.

Allerlei typeering van dezen groei ligt ongesloten in de drie stakingen als uiting van dit verzet: eerst de staking van een deel van het Amsterdamsche gemeente-personeel en op enkele andere plaatsen in *Februari '41* als protest tegen de publieke jodenvervolging, — dan in *Maart-Mei 1943* de spontane stakingen, over heel 't land verspreid, als protest tegen de rückführung in die kriegsgefangenschaft, naar de thans regelmatig gebombardeerde duitsche kampen en gebieden, waarvan de toestanden hier door urlaubgangers en gevluchten steeds beter bekend werden, — en ten slotte op *17 September 1944* de plotselinge, algeheele, georganiseerde, en tot 't eind toe gehandhaafde spoorwegstaking, door het personeel in alle rangen en functies unaniem ingezet op 't moment dat onze Regeering te Londen het spoorwegsignaal op „stop" zette.

Het begin van onze verzetsuitingen ligt uiteraard op 't moment van 't begin van den duitschen aanval en is van politieken en militairen aard.

Dit eerste verzet is ingeluid door de houding van Koningin Wilhelmina jegens den duitschen gezant, toen deze na den inval der duitsche troepen Haar om audiënte had verzocht om de mededeelingen namens zijn regeering over te brengen. En in het protest van Koningin Wilhelmina, dienzelfden morgen in haar proclamatie tot haar volk en tot geheel de wereld gericht, tegen deze voorbeeldslooze schending van de goede trouw en aantasting van wat tusschen beschaafde staten behoorlijk is.

Haar oproep, dat ieder op de plaats, waarop hij was gesteld, met de uiterste waakzaamheid en met die innerlijke rust en overgave, waartoe een rein geweten in staat stelt, zijn plicht zou doen overal en in alle omstandigheden, vond beantwoording in het verzet van onze mariniers in Rotterdam die als „de zwarte duivels" hun naam in de verdediging van de Maasbruggen tegen de duitschers hebben gevestigd, in het optreden van onze jachtvliegers die tot het laatste toestel verbruikten in hun strijd tegen de aanvliegende, toen door ons overweldigend groot geachte, duitsche formaties, — door de manschappen van ons afweergeschut, — van onze marinestrijdkrachten in de Rotterdamsche havens, te den Helder en op het IJsselmeer, — door de troepen voor en achter IJsel, Maas en Grebbelinie, — door de troepen die de vliegvelden Ockenburg en Ypenburg heroverden, — door de verdedigers van den Oostelijken toegang tot den afsluitdijk, — door de verdedigers van de Oostelijke toegangswegen naar Rotterdam, — en door de houding van geheel ons volk tegenover de duitsche stelselmatige bombardeering van Rotterdams binnenstad.

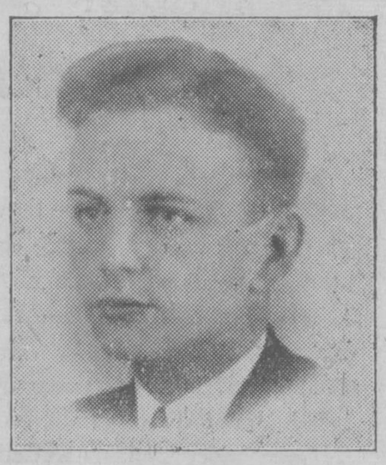
Dat er na deze gebeurtenissen een enkeling was, die, ofschoon in het bezit van het Nederlandsche staatsburgerschap, een vreugdedronk met champagne tezamen met duitsche vrienden instelde na de capitulatie van het Nederlandsche leger, — en dat er een grooter aantal was van personen, in het bezit van het Nederlandsche staatsburgerschap, die reeds tevoren voor het verraad werkzaam waren geweest, en die toen en in de volgende jaren zich met de nazi-cultuur één verklaarden of haar ten dienste wilden staan, — kan onmogelijk wegnemen, dat in het Nederlandsche volk een goede verzetsgeest leefde en op zijn tijd tot uiting zou komen.

Niet terstond.

Het ging ook niet terstond om een aanval tot het uiterste: hitler zelf en seys-inquart in zijn gevolg, kwamen met listig lokkende woorden: onder verheffing van de grossmut des führers werden de Nederlandsche krijgsgevangenen vrijgelaten; de instandhouding en bescherming der achtergebleven Nederlandsche administratieve en rechterlijke organen werd uitdrukkelijk beloofd; voor de formuleering der, naar oorlogsgewoonte benoodigde, loyauteitsverklaring werd op betrekkelijk soepele wijze overleg gepleegd en aan de bezwaren tegen de aanvankelijk voorgestelde formuleering (een der eerste „verzetsuitingen") werd tegemoet gekomen; uitdrukkelijk werd generzijds een beroep gedaan op het Germaansche bloed dat ook in ons dem deutschen volk blutsnahe Nederlandsche volk aanwezig is; en het waren er velen, en niet slechts van de minsten, die, zoo zij al niet meennen dat wij aan de grens stonden van een nieuwe wereld met duitsche hegemonie, die wij slechts aanvaarden moesten omdat het vast stond, dat duitschland den oorlog gewonnen had en dat Engeland onmogelijk den oorlog kon winnen, — dan toch in elk geval leefden uit het besef, „dat het erg meeviel: het duitsche leger had een voortreffelijke tucht, de duitsche soldaten gedroegen zich volkomen ordelijk, de krijgsgevangen gemaakte Nederlandsche soldaten kwamen in hun gezinnen terug, rechtstreeksche aanvallen en arrestatie van gijzelaars op groote schaal bleven uit, het viel toch erg mee".

Maar onze Regeering te Londen, Koningin Wilhelmina en de ministers die haar steunden, vingen terstond aan, de beschikbare Nederlandsche hulpkrachten in Indië, Suriname, Curaçao en de buiten „het gebiedsdeel in Europa" beschikbare hulpkrachten, te organiseeren, waarbij niet te vergeten: de oorlogs- en koopvaardijvloot, de laatste zoo gewichtig voor het transport der enorme voorraden naar Rusland en naar Engeland, van de millioenen manschappen en voor de zeven ton scheepsruimte die per elke manschap vanaf 't oogenblik zijner landing beschikbaar moest zijn voor munitie en ammunitie, wapentuig, verbindingsgerei, enz.

Wordt vervolgd.

In Memoriam

Hermanus Gerardus Schram

illegaal Cobbenhagen
rayonleider Z.H./D/Z.

Wat leefde hij in de illegaliteit, omdat hij als Christen de geestelijke achtergrond van de strijd zag.

Door de spoorwegstaking werd zijn taak nog groter. Op het bekende adres Laan van Meerdervoort 215 nam de vijand hem 29 September 1944 gevangen. Op 7 October 1944 werd hij met 9 anderen langs de spoorbaan te Rijswijk gefusilleerd.

Het stoffelijk overschot is Zaterdag, 15 September 1945, van Rijswijk overgebracht naar Vianen (Z.-H.). Het historische stedeke leefde met deze droeve plechtigheid mede.

Van de oude toren waaide de driekleur halfstok.

Bijna ieder huis rouwde met het nationale dundoek.

De rouwdienst werd geleid door Ds. Kagenaar te Vianen. Op het kerkhof was een enorme belangstelling. Ds. Bax bepaalde zijn gehoor bij het aangrijpende van het gebeurde.

Victor, de districtsleider, bracht het karakter der illegaliteit als een geestelijke worsteling helder naar voren.

Verhoeven herdacht hem als organisator van zijn rayon.

De wnd. burgemeester van Vianen liet in z'n toespraak uitkomen, welk een sympathie „Mans" in zijn geboorteplaats genoot.

Het gemeentebestuur wil als herinnering een eenvoudig monument oprichten. Twee coupletten van het Wilhelmus klonken eerbiedig over de dodenakker.

De gemeentesecretaris van Lexmond bracht in herinnering de tijd, dat Cobbenhagen ambtenaar ter secretarie was.

Namens de Directie der Nederlandse Spoorwegen voerde Mr. Itman Referendaris N.S. het woord.

Hij getuigde van veel waardering voor het werk der L.O.

Het vuurpeleton onder commando van Luitenant v. d. Giessen gaf 3 salvo's.

Na het lezen van het credo door Ds. Bax en het zingen van het lievelingsgezang van den overledene werd een dankwoord gesproken voor de belangstelling en het betoonde medeleven.

In Memoriam

G. W. MEIJER

Zaltbommel

Op 2 October 1945 stierf als gevolg van een explosie de commandant van district X, gewest 8 der B.S., de heer G. Meijer.

Meijer was sinds jaar en dag het middelpunt van alle mogelijke acties. Waar vaderlander, met leiderskwaliteiten begaafd, volbracht hij het verzetswerk op

Opdat wij niet vergeten . . . .

Tegen hooge loonen leenden zich Nederlandsche arbeiders om de dijken door te steken ten behoeve van Duitschlands verdediging.
Waar zijn de misdadige aannemers en uitvoerders, die kapitalen verdienden aan de uitvoering van deze en andere voor Nederland vernietigende plannen?

Het water stroomt binnen.

Het water stijgt

Tot wat de door de N.S.B.-ers gepropageerde „lotsverbondenheid" Nederland maakte.

de hem eigen rustige, vastberaden wijze. Openbaarmaking van alle acties door hem ondernomen, zou Meijer in de laatste plaats gewenst hebben.

Bij de capitulatie in Mei 1940 was hij commandant der Burgerwacht ter plaatse; de buit van dit instituut viel den vijand niet in handen. Scheveningen en Amersfoort openden hun poorten voor hem. Na verloop van tijd keerde Meijer terug.

Zaltbommel verliest in hem een figuur van ongewone grootte. De bevolking, beseffend, hoe machtig de invloed van mannen van zijn formaat is geweest in het bevrijdingswerk en de herrijzing van het vaderland, heeft bij zijn teraarde bestelling in grote massa blijk van medeleven getoond.

Op 5 October is Meijer met militaire eer begraven.

De baar gedekt met de nationale driekleur, waarop sabel en helm van den verscheiden officier, werd gedragen door zijn eigen mannen. Na familie en kennissen volgden deputaties van het Gewest, L.O., G.O.I.W., gemeentebestuur, Burgerwacht en P.C.'s, alsmede een groep der Marechaussee. Een aparte Compagnie vormde het sluitstuk.

Onder het gebeier der kerkklok trok de stoet door de straten, waar de vlaggen halfstok gehesen waren. Aan het kerkhof stond een erehaag opgesteld van oud-illegalen, stoottroepen en burgerwachten. Meerdere sprekers voerden aan de open groeve het woord. Voor Staf-gewest sprak de 1e Luit. Bos en schetste vooral den soldaat in den overledene, Burgemeester Mr. Tutein Nolthenius den illegalen organisator, die de gemeente zo ontzettend grote diensten bewees voor haar vrijheid. Kapitein Jansen van het M.G. getuigde Meijers grote verdiensten voor de L.O. Meijer heeft hier de fakkel van het verzet brandende gehouden. Van de diverse overige sprekers noemen wij nog Kapt. Roode, die beloofde namens zeer velen, dat zij het leed der officiersweduwe zouden trachten te verzachten. En dan het woord van Ds. van Minnen, die als G.O.I.W.-er sprak en alle acties, door overledene ondernomen, terugleidde tot de ware oorzaak: Jezus Christus. Een broeder van den overledene dankte namens wederzijdse familie voor de laatste eer, die den overledene bewezen was. De geestelijke, die aan het sterfhuis de rouwdienst leidde, Ds. Oskamp bad aan de groeve het Onze Vader.

G.O.I.W. NEDERLAND,
afd. Bommelerwaard.

Simon Roelof van Duin

In de rij van hen, die hun leven gaven voor de vrijheid van ons Vaderland en een betere toekomst van ons Nederlandse Volk, nam ook Simon Roelof van Duin een ereplaats in.

Hij werd op 12 Januari 1945 te Beverwijk, zijn woonplaats gearresteerd en ongeveer 3 weken later op 5 Februari 1945 te Amersfoort door den vijand vermoord.

Behalve dat hij in K.P.-verband zijn medewerking verleende bij een overval op de arbeidsbeurs, bij diverse spooraanslagen, en het afhandig maken van wapens van den vijand en diens handlangers, hield hij zich voor zijn aansluiting bij de K.P. bezig met L.O.-werk, verspreiding van illegale lectuur en diverse vervalsingen.

Hoewel hij na zijn arrestatie bloedig mishandeld is, heeft hij als een groot held gezwegen over alles wat hij wist. Dit betekende, dat het verzetswerk te Beverwijk, waarvan hij in alle schakeringen op de hoogte was, ongestoord voortgang kon vinden.

Zijn offer is een beschamend voorbeeld voor vele Nederlanders.

Verloofd:
A. B. RIEDSTRA
en
G. HOOGSTEEN (Theo)

24 OCTOBER 1945.
Huizum, Borniastraat 39.
Surhuizum, Rijslaan 69b.

Verloofd:
JO REININK
en
REIN HOGEBOOM

RIJSWIJK, 12 October 1945.
Rijswijk, Z.-H., Koninginnelaan 41.
Soestdijk, van Weedestraat 9 D.

VUGHT

4 en 5 September 1944

*

Hun namen werden afgelezen,
Zij traden aan, uit bunker en uit cel.
Ze gingen saam en zonden hun gebeden
Tot God, uit deze moffenhel.
Als vrienden gingen zij, de hoofden opgeheven.
Ze vreesden niet voor 's vijands macht,
Moet dit het einde zijn van 't jonge schone leven?
Maar God, hun Vader, gaf hun kracht.
Zij baden voor hun vrouw en kind'ren
Door hen zo sterk bemind,
Voor vrijheid waar ze zo voor streden
Die met hun dood begint.
O God, neem onze zielen aan,
En laat ons niet allene gaan.
En velen zongen uit hun rijen
Zij, de gevangenen, zij de bevrijden:

„Dan ga ik op tot Gods altaren,
Tot God, mijn God de bron van vreugd.
Dan zal ik juichend stem en snaren
Ten roem van Zijne goedheid paren.
Die na 't kortstondig ongeneugt'.
Mij eindeloos verheugt.

Daar waar de hoge dennen ruisen,
En berk en hei te bloeien staan,
Daar hebben zij hun strijd gestreden.
Daar zijn ze moedig heengegaan.
Onder 't knallen van de schoten,
En het brallen van het beest,
Zijn hun zielen opgevaren
Naar het schone Hemelfeest.

★

1 Jaar later 4 en 5 September 1945

Wij staan hier, waar zij vielen,
Hun moeder, hun vrouw en hun kind.
Aan onze voeten bloeit de heide,
Door de bomen suiselt de wind.
Wij denken aan onze liefsten
Gevallen door moordenaars hand,
Aan hun steun, aan 't geluk van ons leven,
Aan hun strijd voor het Vaderland.

Sterk waren zij in 't geloven,
Belijdend hun leven met God.
Sterk waren zij in het strijden
Bewogen met ieder z'n lot.
Sterk waren zij in het lijden
Verradend geen enkele vrind,
Sterk waren zij in hun liefde
Voor hun moeder, hun vrouw en hun kind.

O God, wilt Gij ons schragen
Om sterk te zijn als zij.
Blijmoedig 't kruis te dragen,
Al doet ons harte pijn.
Hun kinderen te geven
Om sterk te zijn als zij.
Bewaar hun jonge leven
Wilt Gij hun Vader zijn.

Wij danken voor de vrijheid, Heer,
Die Gij ons hebt gegeven.
O leer ons vrije volk toch meer
Naar Uwen wil te leven.
Gij, die alleen de Sterke zijt
Neem Gij, bei onze handen,
En laat ons dappere vrouwen zijn
Van onze dappere mannen.

VROUW VAN EEN GEFUSILLEERDE

DE OUDE AUTO

Ondank is 's werelds loon! Het oude, afgewerkte paard is uiteindelijk bestemd voor den vilder. De glanzende auto, die eens zijn trotse bezitter door weer en wind langs 's Heren wegen voerde, wordt tenslotte gesloopt en het oude karkas ergens op een weiland gezet om daar de borstelige zwijnen tot een stinkend verblijf te dienen. Sic transit gloria mundi. Zo vergaat alle aardse glorie!
Al ik tegenwoordig langs een kerk loop, moet ik aldoor aan die vervallen, afgetakelde resten denken, van wat eens een glorieus, gevierd vervoermiddel was.

Toen ons land nog zuchtte onder de druk van de Duitse soldatenlaars (vergeef me de hoofdletter, het is nog een overblijfsel van mijn burgerlijk fatsoen) en de kerk haar woord sprak, luid en hoorbaar tot in alle hoeken, hoorde ik door mijn koptelefoon de meest waarderende woorden vanuit Londen tot mij komen. En het streelde mijn hart. Want als een goed kerkelijk chauffeur heb ik mijn wagen lief.

Enkele weken na de bevrijding was ik op een vergadering van Plaatselijke Commandanten der B.S. te Groningen. En daar maakte ik een opmerking, waarop mij door een hooggeplaatst iemand de verzekering werd gegeven, dat men de geestelijke arbeid zeer waardeerde, omdat men begreep, dat zij aan het verzet de nodige ruggegraat en achtergrond had gegeven. Ook deze bazuin gaf geen onzeker geluid en ik was hoopvol gestemd.

Nauwelijks een week na deze vergadering ontving ik van het Stafkwartier van Z.K.H. Prins Bernhard een verzoek mij te melden voor het veldpredikerschap. Als resultaat van de daarop gevolgde correspondentie kwam er, nauwelijks tien dagen later, een brief, waarin ik verzocht werd mij op een bestemde plaats en tijd te Eindhoven te melden, teneinde over uitzending enz. te komen spreken. Voor reisvergunning en reisgelegenheid moest ik mij wenden tot Militair Gezag in mijn district. Mijn oud-veldpredikershart zwol op!

Edoch ik had buiten de waard gerekend. Op het bureau van het M.G. kon ik niet toegelaten worden, maar moest uit de mond van een padvinder-deurwachter vernemen namens den kapitein-transportofficier, dat ik geen reisvergunning kreeg en nog minder reisgelegenheid.

Ik was verbluft.

Evenwel ik begreep! U weet wel hoe zuinig het stond met de benzine! Hoe het was gesteld met de wagens. Hoe zwaar het werk! Wie na een morgen van ingespannen arbeid op het bureau de klok twaalf uur hoorde slaan, was te machtig om de vier minuten afstand naar zijn eethuis te lopen. Hij nam..... de auto. Toch heb ik in mijn onredelijke boosheid mij voorgenomen, dat het heel lang zou duren, voor er weer een initiatief in die richting van mij zou uitgaan. En dat moet nu een ander maar eens begrijpen!

De tijd verliep. De N.S.B.-ers werden samengebracht in de kampen. En van regeringswege èn van kerkelijke zijde, werd de noodzakelijkheid naar voren gebracht, dat deze mensen een gedegen geestelijke verzorging moesten ontvangen. Ik kreeg van kerkelijke en militaire zijde een aanstelling om de geïnterneerden geestelijk te bearbeiden. Een plan werd opgemaakt en ik kreeg van den transportofficier de toezegging, dat ik voor een dag in de week een auto zou mogen huren en een toewijzing voor de nodige benzine zou krijgen. Het meest dichtbijgelegen kamp ligt op tien kilometer van mijn woonplaats, ergens in de vlakke velden van Moab, waar wind en regen vrij spel hebben.

Maar raadselachtige speling van het lot; ik werd ziek, ik werd geopereerd en het M.G. verdween. Nu heb ik mij gewend tot het bureau voor internering en inbewaringstelling, waar men zijn medewerking geeft, maar nu stuit ik weer op een andere machtige autoriteit, de Rijks-Verkeers-Inspectie, waar men niet schijnt te begrijpen, dat één keer rijden heen en één keer rijden terug de voordeligste manier is om met benzine om te gaan en dat een auto zonder chauffeur onnodige wachturen uitspaart en mensen in hun werk laat, die anders uren met niets doen moeten verknoeien. Ik heb ervaren, dat het gemakkelijker is faciliteiten te verkrijgen voor een clandestiene snoepreis van Groningen naar Holland dan medewerking aan de geestelijke arbeid op een afstand van 10 kilometer. Het loketje wordt een arme dominee eenvoudig voor de neus dichtgeslagen. Het is ook vervelend, dat een ambtenaar van even twintig jaar voor dergelijke beuzelingen van zijn zitplaats moet opstaan. Ik zal hem er niet om lastig vallen en op de Rijks-Verkeers-Inspectie zien ze mij niet meer. Daar kan men gerust op wezen. Nu is er Classicale Vergadering geweest en daar heb ik horen klagen, dat een dominee, die vijf bezettingsjaren lang zijn gemeente en kerk gediend heeft en soms de illegaliteit er nog bij, die al die jaren lang zo prachtig heeft meegeholpen aan dat gewaardeerde werk van de versteviging van ons verzet (U weet wel, die ruggegraat !) maar niet in aanmerking kan komen voor een paar nieuwe fietsbanden.

En verder hoor ik, dat aan de brandstoffencommissie de opmerking werd toegezonden, dat bij de vermelding van instellingen die voor de verstrekking van brandstoffen in aanmerking kwamen, sommige instellingen vergeten waren, b.v. catechiseerlokalen en bioscopen, hetgeen voor de brandstoffencommissie aanleiding is geweest, alsnog de bioscopen in het lijstje op te nemen. Blijkbaar is men van mening, dat een koud catechiseerlokaal, waar de jonge generatie en vaak ook nog de oudere de geestelijke munitie ontving om zich teweer te stellen tegen het bederf van het Nationaal-Socialisme en de destructie van de zedelijke volkskracht uitermate geschikt is om de gemoederen wat af te koelen, terwijl men in de bioscopen, die in de afgelopen jaren immers zo buitengewoon veel gepresteerd hebben (om ons volk van de wijs te brengen) nodig wat opgewarmd dient te worden. Of onze jonge mensen nog niet genoeg verhit zijn!

Nederland in opbouw! Och! Men moet maar niet klagen, maar zeggen willen we het toch! Wanneer ik langs de kerken loop, dan denk ik toch weer altijd aan die oude auto, daar op dat weiland, terzijde geschoven, vergeten..... en vult U de rest maar verder in.

PH. JAC. GREEVEN.

Vriescheloo, Ned. Herv. Pastorie.
9 October 1945.

Copie Mededeelingen L.K.P.

Begin December 1944 waren door de SD te Meppel een zevental personen wegens actief illegaal werk in het politiebureau in Meppel ingesloten. Met groote onrust volgden andere leden van de illegaliteit Meppel 't verloop der gebeurtenissen. Al spoedig bleek dat er genoeg bekend was om te verwachten, dat althans de voornaamste van hen de kogel zouden krijgen. Verder bleek uit gesmokkelde briefjes, dat de toestand voor de gevangenen onhoudbaar werd, zoodat wel spoedig bekentenissen zouden loskomen. Gelukkig had een der ambtenaren van het bureau zooveel moed zijn medewerking toe te zeggen bij een eventueele overval. Hoewel vrij gevaarlijk leek er een goede kans van slagen.

De KP-groep Meppel besloot de overval te plegen. Op 24 December werd het politiebureau aangevallen.

Ondanks goede voorbereidingen, stuitten de KP-ers op hevig verzet van de Meppeler politie. Het kwam tot een schietpartij van Stenguns tegen pistolen. Een politieman werd gedood en een ander zwaar gewond. Helaas viel ook aan KP-zijde een slachtoffer. Het was Willy, Gerrit de Boer, een van de leden van zijn vloeg, die het meest bemind was door zijn offervaardigheid en bescheiden optreden.

De overval werd echter doorgezet en het gelukte ook de bedoelde gevangenen te bevrijden. Echter moest het lichaam van Willy worden achtergelaten. Er werd alarm gemaakt en Willy werd op de stoep van het gebouw aangetroffen.

Tot zoover de inleiding van wat eigenlijk de clou van dit verhaal is.

Als de volgende morgen de begrafenisondernemer komt om zich met de zorg voor het stoffelijk overschot van Willy te belasten, is daar ook de agent *Wieldraayer* aanwezig. Deze ontvangt den begrafenisondernemer met de woorden (men vergeve mij de letterlijke citaten): „Moet die vent ook nog een kist hebben? Donder hem zoo maar in den grond." Als dan de begrafenisondernemer te kennen geeft Willy te willen ontkleeden, voegt Wieldraayer hem toe: „Donder hem er zoo maar in, het is mooi genoeg, dat hij nog een kussen krijgt, waarop Rust Zacht." Terwijl de begrafenisondernemer toch bezig is Willy te ontkleeden, stapt Wieldraayer er naar toe, *schopt* het lijk van Willy opzij en smijt schoenen, polshorloge, hoed en bril in de kist onder de woorden: „Wij willen hier niets van die rotzak houden".

Na de bevrijding dient de begrafenisondernemer een aanklacht in tegen Wieldraayer. Tevens geeft hij twee helpers op als getuigen. Overigens wordt er nog een aanklacht ingediend door een onderduiker, dien Wieldraayer heeft overgeleverd aan de Landwacht en die als gevolg daarvan naar Duitschland werd getransporteerd.

Wieldraayer wordt voor de Zuiveringscommissie van de politie geroepen, voorloopig geschorscht (om de gemoederen wat tot rust te laten komen?) maar eenigen tijd geleden weer in eer hersteld..... Moet men hieruit niet concludeeren, dat Willy inderdaad beschouwd werd als een „rotzak", inderdaad geen recht had op een behoorlijke begrafenis en terecht aan de kant geschopt werd? De reactie bleef dan ook niet lang uit. Een poosje na zijn rehabilitatie vervoegden zich bij Wieldraayer eenige personen, die hem onder bedreiging met wapens zijn uniform en pistool afnamen. Het uniform werd den volgenden dag op verschillende plaatsen in Meppel teruggevonden, vergezeld van een voor W. onaangenaam briefje.

Natuurlijk volgde ook op deze actie een reactie. In de Meppelercourant verscheen n.l. een artikeltje onder het opschrift „Rare Manieren".

Hierin wordt in het kort het voorgevallene bij Wieldraayer beschreven. De schrijver voelde zich geroepen erbij te vertellen, dat de aanklachten tegen Wieldraayer toch door de Zuiveringscommissie van de politie waren onderzocht. Dat hierbij gebleken was, dat Wieldraayer volkomen politiek betrouwbaar was, dat dus dergelijke Wild-West manieren heelemaal niet op zijn plaats waren en dat er overigens bij eventueele bezwaren andere wegen te bewandelen zijn.....

Evenwel lijkt het erop, dat Wieldraayer nu toch binnenkort definitief wordt geschorst.

●

Noot van de Redactie:

Als de feiten liggen, zooals ze hierboven beschreven zijn, dan is er inderdaad alle reden deze agent uit het corps te stooten.

We wijzen er echter met nadruk op, dat de hier gevolgde methode onjuist is en in haar consequentie tot revolutie en anarchie zal leiden. Gelooft men in de democratie, dan moet men gelooven in de wettelijke middelen om in zoo'n geval recht te doen. Men heeft in dit geval zeker niet alle wettelijke middelen te baat genomen. Red.

Monumenten-chaos?

Naar aanleiding van het op de laatste L.O.-top ter sprake komen van een dreigende chaos op het gebied van monumenten-oprichting, hebben wij ons licht eens opgestoken bij *Het Nationaal Instituut* — een der instanties, die betrokken is bij de ordening op dit terrein — omtrent het stadium, waarin deze aangelegenheid momenteel verkeert.

Wie na de vorige oorlog Frankrijk of België bezocht, herinnert zich ongetwijfeld het indrukwekkend aantal grote, kleine, mooie en lelijke monumenten, dat daar uit de grond verrees, en zelfs in 1939 nog aan het verrijzen wás.

Wij weten, dat ook in Nederland na de bevrijding, men allerwege behoefte gevoelde, hen, die voor ons land het hoogste offer brachten, te eren door de oprichting van een gedenkteken.

Het Nationaal Instituut zag in, dat hier grote gevaren scholen, 1. nl. dat onwaardigen op deze wijze eer bewezen zou worden, maar ook, dat „zwarte Pieten" en andere verdachte personen zouden trachten zich ter rehabilitatie in comité's te dringen; om dan nog maar niet te spreken van geschorste beeldende kunstenaars, die, gebruik makend van onbekendheid met hun schorsing, op die manier zouden trachten, de tegen hen genomen maatregelen te ontduiken.

De medewerker van het N. I., die zo vriendelijk was, ons te woord te staan, vertelde ons verder, dat, waar dus dringend het optreden van een instantie nodig was, die in dezen regelend kon optreden, het N. I. medio Juni een rondschrijven richtte tot de gemeentebesturen, waarbij richtlijnen ingesloten werden, om te geraken tot een waardige gedachtenis. Wij informeerden hierop, of het N. I. de enige instantie was, die een dergelijk initiatief had genomen, maar dat bleek niet zo te zijn: enige weken later richtte nl. de G.A.C. zich door een oproep in de pers tot de belanghebbenden, met het verzoek, de plannen te hàrer kennis te brengen. Deze doublure werd echter spoedig opgeheven, en de werkzaamheden van het N. I. en G.A.C. op elkaar ingeschakeld. Het N. I. nam een coördinerende en regelende taak op zich, terwijl de G.A.C. op haar eigen terrein bleef en zich belastte met het onderzoek naar de waardigheid van de betrokken initiatiefnemers, uitvoerders en te herdenken strijders.

Al spoedig bleek echter in het algemeen de noodzakelijkheid, nog een derde instantie te creëren, voor de aesthetische beoordeling van de ingekomen ontwerpen, terwijl die dan zou moeten kunnen beschikken over bevoegdheid, van regeringswege verleend, om, wanneer nodig, de uitvoering van aesthetisch onaanvaardbare plannen te verbieden.

Medio Juli richtte het N. I. zich met een desbetreffend voorstel tot den Minister van O. K. en W., en maakte op diens verzoek de nominatie op voor een dergelijke veto-commissie, bestaande uit deskundige beeldhouwers en architecten. Bij K. B. zou een z.g.n. „monumenten-stop" afgekondigd worden, krachtens welke het plaatsen van een gedenkteken afhankelijk werd gesteld van de goedkeuring van deze veto-commissie. Tot dusver is dit besluit echter nog niet afgekondigd. Op een desbetreffende vraag deelde onze zegsman mede, dat inderdaad reeds zeer vele gemeenten met het N. I. in verbinding traden en reeds veel gedaan kon worden, om de monumenten-stroom zoveel mogelijk in goede banen te leiden. Het uitblijven van de monumenten-stop werkt echter uitteraard zeer belemmerend.

In Friesland schijnt deze materie door het doeltreffend ingrijpen van het Mil. Gezag voorbeeldig geregeld te zijn, zo zelfs, dat landelijke instanties daar in het geheel niet behoeven op te treden.

Tenslotte vernamen wij nog, dat door instelling van keuze-commissies van de Fed. v. Beroepsver. v. Beeldende Kunstenaars ook namen kunnen worden verstrekt van ontwerpers, die voor een bepaalde opdracht in aanmerking komen.

Departementale molens malen ook na de bevrijding blijkbaar nog altijd langzaam. Zo langzaam, dat nu, 3 maanden nadat dit voorstel werd ingediend, de monumenten-stop nog niet is afgekondigd. Hier en daar wordt, of is al, gebouwd. Wij zagen enkele ontwerpen. Heel mooie en waardige gedenktekenen soms, maar ook ettelijke gedrochten dreigen te verrijzen. Gedrochten, die wie weet hoeveel honderden jaren daar zullen staan. Beledigingen, — zij het dan niet zo bedoeld — voor onze gevallen vrienden, maar ook voor de werkelijk bonafide Nederlandse kunstenaars. Het is niet aangenaam, te moeten bedenken, dat dit alles voorkomen had kunnen worden, wanneer men in Den Haag eens wat vlugger had voortgemaakt. Wij begrijpen, dat men het daar druk heeft, maar geloven anderzijds toch ook, dat de herdenking van onze doden, en de schoonheid van ons landschap aangelegenheden van niet gering belang zijn.

Wij krijgen de indruk, dat alle voorbereidingen, die door particulier initiatief te treffen waren, getroffen zijn en dat het N.I., ondanks de handicap van het uitblijven van de monumenten-stop, veel lofwaardig werk heeft gedaan. Door de vele correspondentie, die het N. I. reeds over dit onderwerp heeft gevoerd, is het tot de enige instantie geworden, die centraal enigermate kan overzien, wat in deze materie gaande is.

Het wachten is nu op Den Haag.....

X.

„BART"

Pieter Veenendaal, geb. 20-12-1908 overleden 15-2-1945, Neuengamme.

Piet Veenendaal, landbouwer te de Glindhorst, was totdat de oorlog kwam en Nederland bezet werd door den Mof, een hard werker, die leefde voor zijn bedrijf, zijn vrouw en zoontje.

Het onrecht ons Vaderland aangedaan, gaf aan zijn gevoelige natuur een harde klap. Zijn denken en werken waren van die tijd af erop gebaseerd, zoveel als hij kon hulp aan verdrukten te geven en zo mogelijk te saboteren. Niet tevergeefs werd een beroep op hem gedaan, om daadwerkelijk verzet te plegen. Veel onderduikers zijn door hem verzorgd, veel bonkaarten en gelden zijn door zijn handen gegaan.

Nauwgezet en plichtsgetrouw vervulde hij zijn werk, en bleef steeds op zijn post. Zijn moedig optreden was een lichtend voorbeeld voor de onder hem gestelde groepen.

In deze tijd werd zijn gelukkig huwelijk gezegend door de geboorte van een dochtertje. Dit geluk duurde niet lang.

Door verraad werd ook „Bart" gegrepen en weggesleurd.

Zwaar lichamelijk lijden heeft hij terwille van zijn medestrijders moeten verduren. Doch hij heeft gezwegen, echter niet van zijn geloof in zijn Verlosser Jezus Christus. Zijn geloof was steeds de bron en de toetssteen van zijn verzet; ook in de gevangenis was Jezus zijn troost.

Eerst werd hij naar Apeldoorn vervoerd, daarna naar Amersfoort en vandaar weer naar Neuengamme, waar hij overleed tengevolge van dysenterie. Een lijdensweg, die hem echter de overwinning gebracht heeft, die voor al Gods kinderen is weggelegd.

Zijn voorbeeld is voor ons, die achterblijven een roepstem en aansporing geweest te blijven volharden in de strijd tegen onrecht en ongeloof.

PETER.

KOERIERSTER

CONTRA MOF

Onze koeriersters maakten soms vreemde dingen mee.

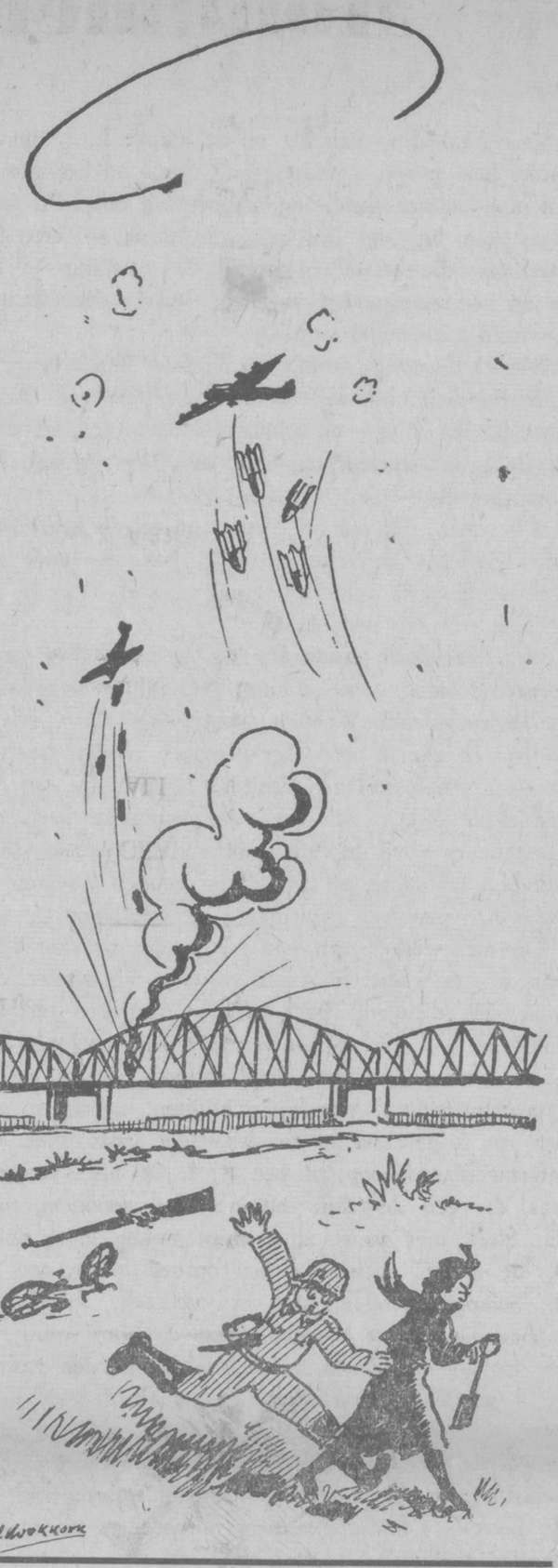
Dat een koerierster en een mof elkaar sloegen met een geweer, terwijl Engelse vliegtuigen vlak boven hun hoofden doken en bombardeerden, zal echter niet veel zijn voorgekomen.

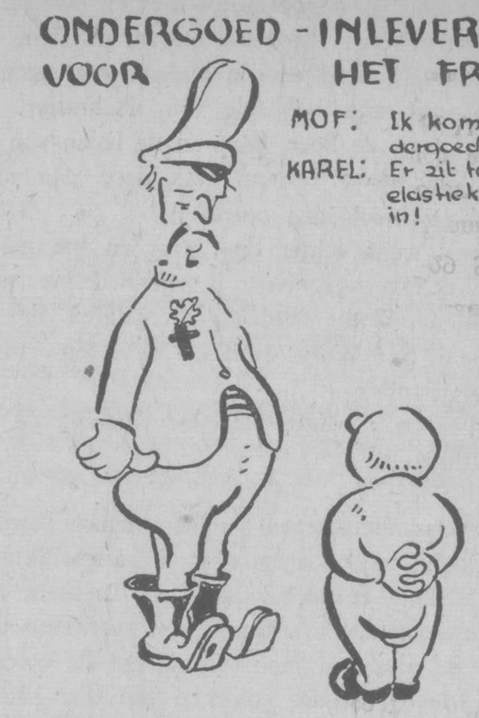
Een koerierster moest per fiets over de brug over de Noord, om het dringend verzoek van Den Haag om het bombardement te staken, naar Sliedrecht te brengen, vanwaar het dan naar de overkant geseind werd.

De assistentie van een mof werd ingeroepen om de fiets de brug op te sjouwen. Waarom bewaakten de moffen anders de bruggen over onze grote rivieren, dan om onze medewerksters behulpzaam te zijn, wanneer ze alléén de brug niet op konden komen?

Terwijl de Germaan op zijn manier een steentje bij droeg voor ons illegale werk, kwamen een paar Engelse vliegtuigen de brug onder handen nemen. De Tommie's doken en de mof gooide gillend de fiets neer en zocht dekking, de koerierster meesleurend. Een andere mof in de mening dat onze koerierster nog te zien was voor de vliegtuigen, en beschieting vrezend, sloeg haar in z'n zenuwachtigheid met de kolf van zijn geweer op het hoofd. Maar als hij dacht, hiermee een Hollands meisje te intimideren, was hij verkeerd; de koerierster nam hem zijn geweer af, en gaf hem de nodige tikken terug. Juist doken de vliegtuigen weer, en de Edelgermaan al half versuft door de slagen, dacht dat zijn laatste uur geslagen was. Maar gelukkig voor onze koerierster wierpen de Tommie's hun bommenlast aan de andere kant van de brug. Toen de aanval voorbij was, bracht de zoon van het helse rijk gedwee de fiets naar boven voor onze illegale werkster, en deze kon haar weg weer vervolgen.....

TONNY.

Wie kan INLICHTINGEN Verschaffen?

492. Gezal Weisz (journalist Amsterdam, toneelspeler?), zijn vrouw, Selma, zijn zoontje Frans Benjamin Andor, oud 6 jaar. Laatst bekende adres was: Kromme Mijdrechtstraat 36, A'dam-Zuid.

493. Machiel Jansen uit Vlissingen (Technisch student). Met het Septembertransport van 1944 vervoerd van Vught naar Dachau of Oranienburg. Sindsdien niets meer vernomen.

494. Hendrik Wolf, adres: Middelhovenstraat 10, Dieren, geb. 28 Nov. 1909 te Amsterdam. 22 Juni 1944 gearr. in Dieren, Huis van Bewaring Arnhem, 12 Juli 1944 Vught. Bij inval Engelsen naar Duitsland vervoerd. Vermoedelijk Heinkelfabrieken. In een buitencommando van Natsweiler overleden op 7 Febr. 1945.

495. Jacob Ary Verolme (Joop L.K.P.), geb. 19 Nov. 1918 te Nieuwe-Tonge, Z.-H., laatste adres: Leopoldstraat 5 D, Rotterdam. Op 8 November 1944 door S.D. te Rotterdam gearr. Enkele dagen later naar Scheveningen vervoerd. Nadien niets meer van hem vernomen.

496. Pieter van Otten, geb. 10 Aug. 1908, gevangen genomen 24 Juli 1944 te Den Haag en vervoerd naar Scheveningen. 4 Aug. 1944 naar Vught gebracht. 6 September 1944 naar Duitsland (Sachsenhausen). Daar in Januari 1945 nog gezien, zou omstreeks Februari op transport gesteld zijn.

497. Otto Tichelaar, student uit Delft, gewerkt onder de naam „Karel Karsten", woonde Helperbrink 15a, Groningen, werd 13 Nov. 1944 opgepakt, was tot 15 Jan. 1945 in Huis van Bew. te Groningen; nadien niets meer van hem vernomen.

498. Theo Alberts (schuilnaam Theo Middelkoop) geboren 6 April 1924 te Almelo. Gearr. door de S.D. in de nacht van 31 Aug. op 1 September 1944 te Amsterdam. Gebracht naar de Weteringschans, sinds 4 Sept. niets meer gehoord. Is vermoedelijk via Amersfoort naar Neuengamme vervoerd.

499. Namens den heer Schufftan, Hollywood, Californie verzoekt de heer T. A. Deinum, E. 44 te Workum (Fr.) inlichtingen omtrent Gertrud Lindenbaum en Kurt, Else en Robert (6 jaar) Mandel. Allen van Joodse afkomst. Hun laatste adres was: Haarlemmermeerstraat 97 te Amsterdam.

500. Rudolf Kars van den Bergh, geb. 29 September 1920, wonende: Stationsstraat 3 te Groningen. Ca. 25 Juni 1944 gearr. te Vught bij overval op een buitencommando. Volgens Sterbebuch gefusilleerd 29 Juli 1944. Inl. over zijn verblijf in Vught.

Ondertrouwd:
C. HUYKMAN—STRUBELT (Puck)
en
J. H. DE REUS (Johan)

AMSTERDAM, 16 October 1945.
Toekomstig adres: Joos Banckerweg 21 II.

Wie kan inlichtingen geven over de bruin leren actetasch van mijn man, die na de arrestatie op 28 Nov. 1943 door leden van de L.O. is weggebracht? Gaarne terugbezorging of bericht bij Mevr. Pannekoek, Bernoulliplein 4 te Groningen.

Met grote blijdschap geven wij U kennis van de geboorte van onzen Zoon

ERIK GERARD SEP

A. OMTA.
E. OMTA—BARTELS.

OLDEHOVE, 10 October 1945.
Tijdelijk adres: St. Jozef-Stichting, Sappemeer.

GERRIT NEUTEBOOM
en
ALI VAN DOORNUM

hebben het genoegen U kennis te geven van hun voor genomen huwelijk, dat D.V. voltrokken zal worden op Woensdag 24 Oct. a.s. des voormiddags om 11 uur.

HATTUM, October 1945.
Zuidwal, A 97.
Kruisstraat, A 336

Kerkelijke bevestiging om 11.30 uur in de Gereformeerde Kerk door den Weleerw. Heer Ds. J. O. Mulder.

Gelegenheid tot feliciteren op den trouwdag van 3.30—5 uur in Hotel de Beer.

Toekomstig adres: Novalieweg C 269/I, Hattem.

Principieel onderduiker, leeftijd 22 jaar, zoekt werkkring (beroep slager).
Brieven onder nr. 66 van ons blad.

Druk H. J. Koersen & Zn., A'dam